

STUDIA PODYPLOMOWE:

Nauczanie języka polskiego w szkole podstawowej i gimnazjum

Program ćwiczeń:

LITERATURA POLSKA XIX WIEKU

(8 godzin)

1. Powieść dojrzałego realizmu:

Eliza Orzeszkowa, *Nad Niemnem*

- S. Eile, *Ideał powieści pozytywistycznej. "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej*, "Pamiętnik Literacki" 1974/1;
- J. Bachórz, *Wstęp do: E. Orzeszkowa, Nad Niemnem*, BN, Wrocław 1996.

2. Przelamywanie modelu powieści realistycznej:

Bolesław Prus, *Lalka*

- H. Markiewicz, *„Lalka” Bolesława Prusa*, Warszawa 1967 lub: *Postowie do: B. Prus, Lalka*, t. 2, Warszawa 1982 (aneks).
- S. Eile, *Dialektyka „Lalki” Bolesława Prusa*, „Pamiętnik Literacki” 1973/1.
- J. Bachórz, *Wstęp do: B. Prus, Lalka*, t.1, BN, Wrocław 1998.

3. Wyróżniki powieści modernistycznej:

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi*

- K. Wyka, *Próba nowego odczytania „Chłopów” Reymonta* (w:) tegoż, *Reymont, czyli ucieczka do życia*, Warszawa 1979;
- T. Weiss, *„Chłopi” Władysława Stanisława Reymonta* (w:) *Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje*, t. 2, pod red. St. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, Rzeszów 1988.

4. Młodopolski dramat symboliczny:

Stanisław Wyspiański, *Wesele*

- J. Nowakowski, *Wstęp do: S. Wyspiański, Wesele*, BN, Wrocław 1977
- F. Ziejka, *W kręgu mitów polskich*, Kraków 1977.

STUDIA PODYPLOMOWE:***Nauczanie języka polskiego w szkole podstawowej i gimnazjum***

Program zajęć:

ELEMENTY TEORII DZIEŁA LITERACKIEGO

(20 godzin)

1. Nauka o literaturze i jej działy. Dziedziny poetyki. Organizacja zajęć, literatura przedmiotu.

2. Wybrane zagadnienia z dziedziny stylistyki. Organizacja warstwy brzmieniowej tekstu (pojęcia: akcentu, intonacji, onomatopei, aliteracji).

Opracowania:

E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980, cz. II: Stylistyka, stąd: rozdz. I (Stylistyczna organizacja warstwy brzmieniowej tekstu).

3. Wybrane zagadnienia z dziedziny stylistyki. Organizacja warstwy znaczeniowej tekstu (pojęcia: metafory, porównania, epitety).

Opracowania:

E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980, cz. II: Stylistyka, stąd: rozdz. III (Stylistyczna organizacja warstwy znaczeniowej tekstu) punkt 7 - tropy stylistyczne.

4. Podstawowe zagadnienia wersyfikacji:

- rytmika w wierszu
- wers i jego budowa
- rym, jego postacie i funkcje
- strofy i ich rodzaje

Opracowania:

- M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. 6, Warszawa 1991, rozdz. IV (Organizacja brzmieniowa wypowiedzi literackiej. Elementy polskiej wersyfikacji.), punkt 3 - rymy i punkt 4 - strofy.
- B. Chrzastowska, S. Wysłouch, *Poetyka stosowana*, wyd. 2, Warszawa 1987, rozdz. IV (Wybrane zagadnienia wersyfikacji), punkt 2 - o podstawach rytmiki w wierszu i punkt 4 - ważne miejsca w wersie - średniówka i klauzula.
- *Słownik terminów literackich* pod red. J. Sławińskiego, Wrocław 1988. Stąd odpowiednio hasła: wers, strofa, rym, rytm.

5. Podstawowe pojęcia z zakresu liryki, ich znaczenie i funkcje:

- kreacje podmiotu lirycznego (mówiącego) i związane z nimi odmiany liryki
- sytuacja liryczna i jej rola w utworze
- problem fikcji w utworze lirycznym

Opracowania:

- Chrzęstowska, S. Wysłouch, *Poetyka stosowana*, wyd. 2, Warszawa 1987, rozdz. V (Liryka), s. 251 - 310.
- M.Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. 6, Warszawa 1991, rozdz. VII (Liryka), punkty: 1, 2, 3.

6. Kolokwium sprawdzające.

7-8. Epika -podstawowe elementy utworu epickiego: - narrator (opowiadający) a autor;

- bohater (postać); fabuła; motywy;
- zdarzenie, ciągi zdarzeń (akcja);
- przestrzeń i czas.

Opracowania:

- M.Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. 6, Warszawa 1991, cz. I, rozdz. 2 (stąd: *Świat przedstawiony utworu literackiego* - s. 40-47; *Fikcyjny charakter świata przedstawionego w utworze literackim* - s. 55-58) oraz cz. VIII, rozdz.1: *Narrator, bohater, fabuła* - s. 319-334.
- E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980, *Uwagi wstępne* - rozdz.3: *Podstawowe kategorie kompozycji* - s. 31-52.
- J. Sławiński, *Przestrzeń w literaturze. Elementarne ustalenia i wstępne oczywistości w: Przestrzeń i literatura* (praca zbior. pod red. M. Głowińskiego i A. Okopień-Sławińskiej), Wrocław 1978, s. 9-22.

9. Podstawowe formy językowo-stylistyczne utworu epickiego:

- narracja i jej typy (narracja 1-osobowa i 3-osobowa; opowiadanie „właściwe”, unaoczniające i informacyjne; opis osób, tła zdarzeń, sytuacji);
- wypowiedzi bohaterów (monologi i dialogi; przytoczenia dramatyczne, narracyjne, narracyjno-dramatyczne).

Opracowania:

- M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. 6, Warszawa 1991, cz. VIII, rozdz. 2: *Epickie formy językowo-stylistyczne* - s. 334-355.
- E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980, cz. II, rozdz.2: *Epickie formy wypowiedzi* - s. 130-145.
- W. Kayser, *Narrator w powieści*. „Twórczość” 1959 nr 5, s.101-113.
- F. Stanzel, *Sytuacja narracyjna i epicki czas przeszły*, „Pamiętnik Literacki” 1970 z. 4, s. 219-232.

10. Wybrane gatunki epickie:

- nowela a opowiadanie;
- typy powieści (podróżniczoprzygodowa; obyczajowa; fantastyczna, fantastyczno-naukowa);
- bajka i baśń (ludowa i literacka).

Pojęcie kompozycji utworu literackiego.

Opracowania:

- M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, wyd. 6, Warszawa 1991, cz. VIII, rozdz. 3: *Ważniejsze gatunki epickie* - s. 355-379 oraz cz. V: *Problemy kompozycji* - s. 230-249.
- E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980, cz. II, rozdz. 3: *Ważniejsze gatunki epickie* - od s. 150 (rodzaje bajek) do s. 168 oraz *Uwagi wstępne* - rozdz. 2: *Pojęcie kompozycji* - s. 21-31.

Podstawowa bibliografia:

1. M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1991.
2. E. Miodońska-Brookes, A. Kulawik, M. Tatar, *Zarys poetyki*, Warszawa 1980.
3. B. Chrzastowska, S. Wyślouch, *Poetyka stosowana*, Warszawa 1987.
4. A. Kulawik, *Poetyka. Wstęp do teorii dzieła literackiego*, Warszawa 1990.
5. M. Dłuska, *Prozodia języka polskiego*, Warszawa 1976.
6. *Stylistyka polska. Wybór tekstów*, Warszawa 1973.

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ (POZYTYWIZM)

studia stacjonarne
III rok (pięcioletnie magisterskie)

Program ćwiczeń – 30 godzin (semestr I)

1. Zajęcia organizacyjne: podanie tematyki ćwiczeń, ogólne omówienie tekstów źródłowych i podstawowych opracowań historycznoliterackich.

2. Świadomość literacka młodych pozytywistów – pierwsze **wystąpienia programowe**.
J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, BN, Wrocław 1985 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) **A. Wiślicki**, *Groch na ścianę* (1867),
- 2) **A. Świętochowski**, *My i wy* (1871),
- 3) **A. Świętochowski**, *Pleśń społeczna i literacka* (1871),
- 4) **P. Chmielowski**, *Czy nauka może szkodzić twórczości* (1873),
- 5) **E. Orzeszkowa**, *Listy o literaturze. List I: Wiek XIX i tegocześni poeci* (1873);
- 6) **P. Chmielowski**, *Niemoralność w literaturze* (1877)

oraz:

rozd. IV (*Młodość pozytywizmu*) ze *Wstępu* J. Kulczyckiej-Saloni do: *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, s. XXII - LXI.

Zagadnienia:

- cele sztuki,
- pozytywistyczny model pisarza,
- nowy typ bohatera literackiego,
- proponowane tematy w literaturze,
- status poezji,
- stosunek do romantyzmu.

3. Pozytywistyczna teoria i praktyka prozy tendencyjnej.

TEKSTY TEORETYCZNE:

- 1) **E. Orzeszkowa**, *Kilka uwag nad powieścią* (1866),
- 2) **F. Bogacki**, *Tło powieści wobec tła życia* (1871),
- 3) **P. Chmielowski**, *Utylitaryzm w literaturze* (1872),

w: J. Kulczycka-Saloni, *Programy...*, op. cit.

lub: *Polska krytyka literacka (1800 - 1918). Materiały*, t. III, Warszawa 1959.

LITERACKA ILUSTRACJA TENDENCYJNOŚCI:

- E. Orzeszkowa**, *Obrazek z lat głodowych* (1866);
H. Sienkiewicz, *Humoreski z teki Worszyłły* (1872).

4. Próby przełamania tendencyjności:

- E. Orzeszkowa**, *Marta* (1873);
H. Sienkiewicz, *Szkice węglem* (1876).

- A. Matuszewska, *Pozycja narratora w powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Gdańsk 1970;
- J. Barczyński, *Narracja i tendencja. O powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Wrocław 1976;
- T. Bujnicki, *Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza*, Kraków 1968;
- *Henryk Sienkiewicz*, oprac. i wstęp J. Kulczycka-Saloni (Biblioteka „Polonistyki”), Warszawa 1966.

5. Między tendencyjnością, realizmem a naturalizmem:

- B. Prus**, *Placówka* (1885).

- Prus. Z dziejów recepcji twórczości. Wybór tekstów i opracowanie E. Pieścikowski. Warszawa 1988 (odpowiednie partie dotyczące *Placówki*);
- S. Fita, „*Placówka*” *Bolesława Prusa*, Warszawa 1980.

6. Teoria i praktyka powieści realistycznej:

- E. Orzeszkowa**, *Nad Niemnem* (1887).

- **E. Orzeszkowa**, *O powieściach T.T. Jeża z rzutem oka na powieść w ogóle* (1879) w:
 J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu...*, op. cit.;
- S. Eile, *Ideal powieści pozytywistycznej. „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej*, „Pamiętnik Literacki” 1974 z. 1;
- J. Bachórz, *Wstęp do: E. Orzeszkowa, Nad Niemnem*, Wrocław 1996, BN.

7 - 8. Powieść dojrzałego realizmu:

- B. Prus**, *Lalka* (1889).

- H. Markiewicz, *"Lalka" B. Prusa*, Warszawa 1967;
- S. Eile, *Dialektyka "Lalki" B. Prusa*, „Pamiętnik Literacki” 1973 z. 1;
- J. Bachórz, *Wstęp do: B. Prus, Lalka*, Wrocław 1991, BN;
- E. Paczoska, *"Lalka", czyli rozpad świata*, Białystok 1995;
- O. Tokarczuk, *Lalka i perła*, Kraków 2001.

9 - 10. Naturalizm w polskiej prozie:

- A. Sygietyński**, *Na skałach Calvados* (1884);
A. Dygasiński, *Wilk, psy i ludzie* (1883);
G. Zapolska, *Kaśka Kariatyda* (1887) i *Menażeria ludzka* (1893).

- D. Knysz-Rudzka, *Od naturalizmu Zoli do prozy Zespołu „Przedmieście”*, Warszawa 1972, rozdz. I, &. 1 - 4, s.7-25;
- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i natruraliści w Polsce*, Warszawa 1992.

11 -12. Pozytywiści wobec tendencji modernistycznych (nowe rysy psychiczne w kreacji bohatera literackiego):

- E. Orzeszkowa, *Cham*** (1888);
- H. Sienkiewicz, *Bez dogmatu*** (1891).

- M. Głowiński, „*Cham*”, czyli *pani Bovary nad brzegami Niemna* w: *„Lalka” i inne. Studia w stulecie powieści realistycznej*, pod. red. J. Bachórze i M. Głowińskiego, Warszawa 1992;
- A. Hutnikiewicz, *Współczesne powieści Sienkiewicza* w: tegoż, *Portrety i szkice literackie*, Warszawa 1976, s. 7-22.

13. Powieść społeczno-obyczajowa u schyłku epoki:

- B. Prus, *Emancypantki*** (1893).

- E. Pięćcikowski, „*Emancypantka*” i „*Emancypantki*” w: tegoż, *Nad twórczością Bolesława Prusa*, Poznań 1989, s.78-96;
- M. Głowiński, *Anioł wśród fałszywych języków (O „Emancypantkach” Prusa)* w: tegoż, *Gry powieściowe*, Warszawa 1973.

14. Między pozytywizmem a Młodą Polską:

- St. Witkiewicz, *Na przełęczy*** (1891).

- M. Olszaniecka, *Dziwny człowiek. (O Stanisławie Witkiewiczu)*, Kraków 1984;
- J. Majda, *Góraliszczyna w twórczości S. Witkiewicza*, Wrocław 1979.

15. Pozytywizm z perspektywy współczesności: ***Dziedzictwo pozytywizmu***, "Znak" 1996 nr 2.
Stąd następujące szkice:

- J. Tomkowski, *Żadnych szans na pozytywizm?*;
- G. Borkowska, *Pozytywizm - blaski i cienie*;
- K. Biedrzycki, *Czytam "Chama"*;
- J. Szacki, *Gdyby pozytywizmu nie było...*;
- T. Walas, *Przedwczesny pogrzeb pozytywizmu*;
- J. Woleński, *Pora na pozytywizm*;
- M. Wyka, *Niewygoda międzyepoki*;
- H. Markiewicz, *Pochwała polskiego pozytywizmu*.

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ (MŁODA POLSKA)

studia stacjonarne
III rok (pięcioletnie magisterskie)

Program ćwiczeń – 30 godzin (semestr II)

1. Zajęcia wstępne (organizacyjne). Podanie programu ćwiczeń (lektury obowiązkowe i zalecane; literatura przedmiotu; podstawowe podręczniki). Zjawisko przełomu antypozytywistycznego i główne wyznaczniki ideologii modernistycznej. Ogólne pojęcie modernizmu europejskiego i wstępna charakterystyka okresu Młodej Polski.

2. **Programy i dyskusje literackie** okresu Młodej Polski.

Zagadnienia: - starcie młodych ze światem zastanym,
- funkcje sztuki i status artysty,
- relacje między sztuką a społeczeństwem,
- stosunek do tradycji literackiej romantyzmu.

1) Jan Żagiel [Zenon Przesmycki], *Harmonie i dysonanse* (1891) – fragment cyklu

2) Waclaw Nalkowski, *Forpocztę ewolucji psychicznej i troglodyci* (1895)

3) Artur Górski, *Młoda Polska* (1898)

4) Stanisław Przybyszewski, *Confiteor* (1899)

5) Ignacy Matuszewski, *Sztuka i społeczeństwo* (1899)

6) K. Żywicki [Ludwik Krzywicki], *O sztuce i nie-sztuce. Luźne uwagi profana* (1899)

w: M. Podraza-Kwiatkowska, *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, wyd. 2, Wrocław 1977, BN. Stąd także: *Wstęp* (s. III- XC).

3. Poezja Młodej Polski – wprowadzenie ogólne.

Dekadentyzm [D], impresjonizm [I], symbolizm [S], ekspresjonizm [E].

- I. Sikora, *Wstęp do: Antologia liryki Młodej Polski*. Wrocław 1990.

ANALIZA I INTERPRETACJA NASTĘPUJĄCYCH WIERSZY:

- Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Nie wierzę w nic...; Koniec wieku XIX* [D]; *Melodia mgieł nocnych* [I]; *Anioł Pański* [I & S]
- Zenon Przesmycki-Miriam, *W co wierzyć?* [D]
- Jan Kasprówic, *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach* (4 sonety) [S]
- Gustaw Daniłowski, *Okna* [S]
- Tadeusz Miciński, *Akwarele* [I]; *Msza żałobna* [E]

4. Ekspresjonizm w liryce młodopolskiej – Jan Kasprówic, *Hymny* (1902):

- 1) *Dies irae*
- 2) *Salome*
- 3) *Święty Boże, święty mocny*
- 4) *Moja pień wieczorna*
- 5) *Salve Regina*
- 6) *Hymn św. Franciszka z Asyżu*
- 7) *Judasz*
- 8) *Maria Egipcjanka*

- J. J. Lipski, *Pozycja „Hymnów” J. Kasprówicza na tle kierunków literackich okresu*, „Pamiętnik Literacki” 1966 z. 4.
- A. Hutnikiewicz, „*Hymny” Jana Kasprówicza*, Warszawa 1973, BAL.
- J. J. Lipski, *Wstęp do: J. Kasprówicza, Wybór poezji*, Wrocław 1990, BN.

5. Krakowska cyganeria artystyczna (legenda „smutnego szatana”).

Stanisław Przybyszewski, *Złote runo* (1901)

- T. Weiss, *Cyganeria Młodej Polski*, Kraków 1970 (cztery pierwsze rozdziały).
- T. Boy-Żeleński, *Znasz-li ten kraj*, Wrocław 1983, BN (stąd następujące felietony: *Nasza cyganeria*; *Nonszalancki paon*; *Poeta i pieniądz*; *Smutny szatan*; *Fortepian Stacha*; „*Dzieci szatana*”; *Chrzcziny Iwi*; „*Na początku była chuć...*”).
- S. Przybyszewski, *Wybór pism*, Wrocław 1966, BN (stąd R. Taborski, *Wstęp* oraz szkic Przybyszewskiego, *O dramacie i scenie*, 1902).

6. Młodopolski model literatury zaangażowanej:

Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni* (1900)

- I. Maciejewska, *Wstęp do: S. Żeromski, Ludzie bezdomni*, Wrocław 1987, BN.
- M. Popiel, *Tragizm epicki. „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego w: tejsze, Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.
- A. Hutnikiewicz, *Problematyka form kompozycyjnych w sztuce pisarskiej Żeromskiego w: tegoż, Portrety i szkice literackie*, Warszawa 1976.

7. Młodopolski konflikt: artysta – filister.

Jan August Kisielewski, *W sieci* (1899),

Wacław Berent, *Próchno* (1901)

- A. Z. Makowiecki, *Artysta i filistrzy: Konflikt czy symbioza w: tegoż, Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971.
- P. Obrączka, *Studia nad życiem i twórczością Jana Augusta Kisielewskiego*, Opole 1973.
- J. Paszek, *Wstęp do: W. Berent, Próchno*, Wrocław 1979, BN.
- M. Popiel, *Ironia, paradoks i „człowiek dostojny”. „Próchno” Wacława Berenta w: tejsze, Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.

8. Młodopolski dramat symboliczny:

Stanisław Wyspiański, *Wesele* (1901)

- T. Boy-Żeleński, *Plotka o „Weselu” S. Wyspiańskiego* w: tegoż, *Reflektorem w mrok*, Warszawa 1984 lub w: *O literaturze niemoralnej*, Warszawa 1990.
- A. Lempicka, *O „Weselu” Wyspiańskiego*, Wrocław 1955.
- F. Ziejka, *W kręgu mitów polskich*, Kraków 1977.

9. Tradycja romantyczna i autotematyzm w dramacie młodopolskim:

Stanisław Wyspiański, *Wyzwolenie* (1903)

- J. Nowakowski, „*A wszystko to frazes...*”. *O „Wyzwoleniu” S. Wyspiańskiego* w: *Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 3, Rzeszów 1990.
- J. Nowakowski, *Wyspiański. Studia o dramatach*, Kraków 1972.

10. Społeczne zaangażowanie i uniwersalizm powieści młodopolskiej:

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (1904-1909)

- K. Wyka, *Próba nowego odczytania „Chłopów” Reymonta* w: tegoż, *Reymont, czyli ucieczka do życia*, Warszawa 1979.
- F. Ziejka, *Wstęp do: W. S. Reymont, Chłopi*, Wrocław 1991, BN.
- T. Weiss, „*Chłopi*” *Władysława Stanisława Reymonta* w: *Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 2, Rzeszów 1988.

11 – 12. Rewolucja 1905-1907 w prozie Młodej Polski:

Gustaw Daniłowski, *Jaskółka* (1908);**Andrzej Strug, *Dzieje jednego pocisku* (1909)**

- I. Maciejewska, *Rewolucja i niepodległość. Z dziejów literatury polskiej lat 1905 – 1920*, Kielce 1991;
- *Rewolucja lat 1905 – 1907. Literatura – publicystyka – ikonografia*, pod red. K. Stępnika i M. Gabryś, Lublin 2005.

13. Polska powieść polifoniczna:

Wacław Berent, *Ozimina* (1911)

- M. Głowiński, *Wstęp do: W. Berent, Ozimina*, BN, Wrocław 1974;
- J. Paszek, *Polifoniczność „Oziminy” Berenta*, „Tygodnik Kulturalny” 1973 nr 2.

14. Powieść popularna doby modernizmu:

Mieczysław Srokowski, *Kult ciała* (1910)

- *Słownik literatury popularnej*, pod red. T. Żabskiego (stąd hasła: *obieg społeczny; literatura popularna*).
- A. Makowiecki, *Ten wyuzdany fin-de-siècle w: tegoż, Wokół modernizmu. Szkice*, Warszawa 1985.

15. Modernistyczny dialog z Biblią – wątek Judasza :

Karol Hubert Rostworowski, *Judasz z Kariothu* (1912)

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Judasz* (1917)

- J. Popiel, *Wstęp do: K. H. Rostworowski, Wybór dramatów*, Wrocław 1992, BN.
- B. Popczyk-Szczęsna, *Postać Judasza w dramacie polskim XX w. Potyczki z referencją*, Kraków 2003 (cz. II, rozdz. 1-2).

DO SAMODZIELNEJ LEKTURY:

- T. Weiss, *Przełom antytypożywistyczny w Polsce w latach 1880 – 1890*, Kraków 1996.
- H. Markiewicz, *Młoda Polska i „izmy” w: K. Wyka, Młoda Polska*, t. 1, Kraków 1987 lub w: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*, t. 1: *Młoda Polska*, Warszawa 1965.

PODSTAWOWE PODRĘCZNIKI:

- *Z problemów literatury polskiej XX wieku*, t. 1: *Młoda Polska*, pod red. J. Żabickiego i Z. Kwiatkowskiego, Warszawa 1965.
- *Obraz literatury polskiej*, seria V: *Literatura okresu Młodej Polski*, t.1, Warszawa 1968; t. 2, Warszawa 1967; t. 3, Kraków 1973; t. 4, Kraków 1977.
- J. Krzyżanowski, *Neoromantyzm polski 1890 – 1918*, Warszawa 1980.
- K. Wyka, *Młoda Polska*, t. 1 – 2, wyd. 2, Kraków 1987.
- A. Z. Makowiecki, *Młoda Polska*, wyd. 2, Warszawa 1987.
- *Literatura polska: Młoda Polska*, pod red. J. Kulczyckiej-Saloni, I. Maciejewskiej, A. Z. Makowieckiego i R. Taborskiego, Warszawa 1991.
- A. Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 1996.
- E. Ichnatowicz, *Literatura polska drugiej połowy XIX wieku (1864 – 1914)*, Warszawa 2000.
- J. Tomkowski, *Młoda Polska*, Warszawa 2001.

LITERATURA POWSZECHNA

studia stacjonarne III rok (pięcioletnie magisterskie)

Program ćwiczeń - 15 godzin (semestr I)

1. Zajęcia organizacyjne: podanie programu ćwiczeń, omówienie warunków uzyskania zaliczeń. Przybliżenie najważniejszych tendencji w literaturze powszechnej drugiej połowy XIX wieku i początku wieku XX.

2. Struktura i tematyka nowoczesnej liryki:

Charles Baudelaire, *Kwiaty zła* (1857)

[zwrócenie szczególnej uwagi na następujące wiersze: *Piękny statek*; *Zwłoki (Padlina)*; *Albatros*; *Skargi jakiegoś Ikara*; *Cudzoziemiec*; *Oddźwięki (Korespondencje)*; *Do Madonny*; *Litanie do szatana*; *Danse macabre*; *Otchłań*]

- M. A. Ruff, *Baudelaire*, Warszawa 1967;
- H. Friedrich, *Baudelaire w: tegoż, Struktura nowoczesnej liryki*, Warszawa 1978, s. 57-87;
- M. Jastrun, *Wstęp do: Ch. Baudelaire, Kwiaty zła*, Warszawa 1973.

3. Początki naturalizmu w prozie francuskiej:

Gustaw Flaubert, *Pani Bovary* (1857)

- B. Reizow, *Flaubert*, Warszawa 1961 (rozdz. V-VI);
- M. Żurowski, „*Pani Bovary*” i rozwój powieści nowoczesnej, „Przegląd Humanistyczny” 1958 nr 4;
- A. Sygietyński, *Współczesna powieść we Francji. Gustaw Flaubert w: J. Kulczycka-Saloni, Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, Wrocław 1985, s. 460-488.

4. Naturalizm w powieści francuskiej:

Emil Zola, *Germinal* (1885)

- E. Zola, *Powieść eksperymentalna w: J. Kulczycka-Saloni, Pozytywizm*, Warszawa 1971, s. 178-185;
- H. Suwała, *Emil Zola*, Warszawa 1968;
- J. Kulczycka-Saloni, *Emil Zola: kim być chciał - kim był?*, „Miesięcznik Literacki” 1967 nr 12.

5. Realistyczna powieść psychologiczna w Rosji:

Lew Tolstoj, *Anna Karenina* (1887)

- W. Asmus, *Lew Tolstoj*, Warszawa 1964.
- A. Semczuk, *Lew Tolstoj*, Warszawa 1967.

6. Struktura nowoczesnej narracji – rosyjska proza polifoniczna:

Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara* (1866).

- S. Mackiewicz, *Dostojewski*, Warszawa 1957;
- J. Smaga, *Wstęp* (do:) F. Dostojewski, *Zbrodnia i kara*, BN, Wrocław 1987.

7. Realizm, naturalizm i symbolizm w dramacie norweskim:

Henryk Ibsen, *Dzika kaczka* (1884)

- A. Rogalski, *Henrik Ibsen w: tegoż, Pod północnym niebem. Sylwetki pisarzy skandynawskich*, Poznań 1969, s. 9-21;
- O. Dobijanka-Witczakowa, *Wstęp* do: H. Ibsen, *Wybór dramatów*, t. I, BN, Wrocław 1984.

8. Wielka reforma teatralna przełomu wieku XIX i XX:

Maurycy Maeterlinck, *Ślepcy* (1890)

- Z. Przesmycki-Miriam, *Maurycy Maeterlinck. Stanowisko jego w literaturze belgijskiej i powszechnej w: tegoż, Wybór pism krytycznych*, t. I, Kraków 1967, s. 247-376;
- P. Szondi, *Teoria nowoczesnego dramatu*, Warszawa 1976, s. 52-58.

TEORIA KULTURY**studia niestacjonarne**
I rok uzupełniające magisterskie (II stopnia)
Specjalność nauczycielskaProgram wykładów - 10 godzin

1. Definicje kultury i jej dziedziny. Różnorodność kultur – typy i systemy. Wyjaśnienie podstawowych pojęć: kultura materialna i duchowa, dobra i dziedzictwo kulturowe, relatywizm kultury, kontrkultura, subkultura, kultura alternatywna, pluralizm kulturowy).
2. Główne pojęcia związane z kulturą. Kultura a natura. Kultura a cywilizacja. Pojęcie wzoru kultury. Wzory kultury (klasyfikacja).
3. Filozofia i antropologia kultury. Pojęcie formy symbolicznej. Działy antropologii kulturowej (archeologia, etnologia, etnografia). Sylwetki wybitnych myślicieli i antropologów (E. Cassirer, R. Benedict, C. Lévi-Staruss, M. Eliade).
4. Kultura masowa (etapy umasowienia kultury; struktura społeczeństwa masowego; podstawowe zjawiska/wytwory kultury masowej). Socjologia kultury (zagadnienia związane z przekazem treści kulturowych). Problemy wynikające z masowości kultury (hybrydyzacja, komercjalizacja, konsumpcjonizm, homogenizacja).
5. Przemiany kulturowe. Wybrane kierunki kultury współczesnej (postmodernizm, feminizm, *gender*, globalizacja).

TEORIA KULTURY

studia niestacjonarne
I rok uzupełniające magisterskie (II stopnia)
Specjalność nauczycielska

Program ćwiczeń - 20 godzin

1. Zajęcia organizacyjne. Zapoznanie z problematyką ćwiczeń. Wyjaśnienie podstawowych terminów i pojęć dotyczących kultury, pomagających w zrozumieniu najważniejszych tendencji oraz zjawisk współczesności. Ogólna definicja kultury i teorii kultury. Omówienie literatury przedmiotu.

2. Pojęcie kultury i jej dziedziny:

- Czarnowski S., *Kultura*, wyd. 3, Warszawa 1958 (rozdz. I, s. 5-15).
- *Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów*, pod red. G. Godlewskiego, Warszawa 1998 (książka do ogólnego wglądu).
- Kmita J., *Kultura i poznanie*, Warszawa 1985 (rozdz. I, s. 9-37 i rozdz. III, s. 86-122).
- Kmita J., *O kulturze symbolicznej*, Warszawa 1982 (rozdz. II, s. 63-90).

3. Antropologia kultury. Wzory kultury:

- Benedict R., *Wzory kultury*, tłum. J. Prokopiuk, wstęp A. Kłoskowska, Warszawa 2002.
- Lévi-Strauss C., *Smutek tropików*, tłum. A. Steinsberg, wstęp L. Stomma, posłowie J. Kuroń i A. Friszke, wyd. 3, Łódź 1992 (cz. 5, rozdz. XX: *Spółczesność tubylców i jego styl*, s. 172-191).

4. Filozofia i antropologia kultury:

- Cassirer E., *Esej o człowieku. Wstęp do filozofii kultury*, Warszawa 1977 (rozdz. II, s. 77-82; rozdz. III, s. 83-107; rozdz. IV, s. 108-130 i rozdz. VII, s. 159-218).

- Mencwel A., *Wstęp: wyobrażenia antropologiczne w: Wiedza o kulturze, cz. I: Antropologia kultury. Zagadnienia i wybór tekstów*, pod red. A. Mencwela, Warszawa 2001, s. 9-20.

5. Kultura a społeczeństwo:

- Vincenz S., *Mała Itaka w: Antropologia kultury. Zagadnienia i wybór tekstów*, pod red. A. Mencwela, Warszawa 2001, s. 425-431.
- Bachtin M., *Twórczość Franciszka Rabelais'go a kultura ludowa średniowiecza i renesansu*, Kraków, 1975 (*Wstęp*, s. 57-125; rozdz. I, s. 127-229; rozdz. IV, s. 391-500 i rozdz. VII, s. 587-635).

6. Kultura a społeczeństwo:

- Brzozowski S., *Kultura i życie w: tegoż, Eseje i studia o literaturze*, wybór, wstęp i oprac. H. Markiewicz, Wrocław 1990, t. 1, s. 197-210.
- Huizinga J., *Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury*, tłum. M. Kurecka i W. Wirpsza, Warszawa 1967.

7. Mit, symbol, archetyp:

- Eliade M., *Sacrum, mit, historia*, tłum. A. Tatarkiewicz, wybór I wstęp M. Czerwiński, wyd. 2, Warszawa 1974 (*Archetypy i powtarzanie*, s. 44-46; *Elementy rzeczywistości mitycznej*, s. 49-157; *Mefisto i Androgyn*, s. 195-249).
- Malinowski B., *Mit w psychologii ludów pierwotnych w: tegoż, Szkice z teorii kultury*, tłum. H. Buczyńska, H. Stasiak, T. Święcicka, Warszawa 1958, s. 469-522.

8. Kultura masowa:

- Kłosowska A., *Kultura masowa. Krytyka i obrona*, Warszawa 1964 (rozdz. II, s. 94-211).
- McLuhan M., *Przeказnik, czyli przedłużenie człowieka w: tegoż, Wybór pism*, tłum. K. Jakubowicz, wybór J. Fuksiewicz, wstęp K. T. Toeplitz, Warszawa 1975.
- Żółkiewski S., *Kultura, socjologia, semiotyka literacka. Studia*, Warszawa 1979 (*Przedmowa*, s. V-XXXVII i z cz. II: *Problemy socjologii literatury*, s. 305-337).

9. Przemiany kulturowe współczesności:

- Ślęczka K., *Feminizm. Ideologie i koncepcje społeczne współczesnego feminizmu*, Katowice 1999 (*Wstęp*, s. 9-20; cz. I: *Płeć a społeczeństwo*, s. 24-41; cz. II: *Nowy ruch kobiet: feminizm*, s. 79-112 i *Poprawiać świat czy budować nowy: feminizm równości i feminizm różnicy*, s. 155-210.).
- *Nowa świadomość płci w modernizmie. Studia spod znaku gender w kulturze polskiej i rosyjskiej u schyłku stulecia*, pod red. G. Ritza i in., Kraków 2000 (*Wprowadzenie*, s. 9-11; G. Ritz: *Transgresja płciowa jako forma krytyki spod znaku gender i transformacja dyskursu*, s. 89-110).

10. Wybrane kierunki kultury współczesnej:

- Świerkocki M., *Postmodernizm. Paradygmat nowej kultury*, Łódź 1997 (*Wprowadzenie*, s. 7-21; rozdz. I, s. 22-60).
- Bauman Z., *Globalizacja: I co z tego dla ludzi wynika*, Warszawa 2000.

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ DO 1918 r.
(POZYTYWIZM i MŁODA POLSKA)

studia niestacjonarne
I rok uzupełniające magisterskie (**II stopnia**)
Specjalność nauczycielska

Program wykładów - 10 godzin

1. Pozytywizm – znaczenie i zakres pojęcia. Główne hasła epoki i ideologia polskiego pozytywizmu. Podstawowe funkcje literatury i zadania twórcy. Wystąpienia programowe młodych pozytywistów. Proza wczesnego pozytywizmu – pojęcie literatury tendencyjnej.
2. Koncepcja powieści realistycznej (B. Prus, E. Orzeszkowa, H. Sienkiewicz) i prozy naturalistycznej (A. Sygietyński, A. Dygasiński, G. Zapolska).
3. Europejski modernizm a światopogląd epoki Młodej Polski. Pojęcie przełomu antypozytywistycznego. Pierwsze wystąpienia programowe twórców młodopolskich. Status sztuki i artysty.
4. Kierunki sztuki modernistycznej: dekadentyzm, parnasizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm. Ogólna charakterystyka poezji młodopolskiej.
5. Powieść młodopolska – wyznaczniki gatunkowe; wybitni prozaicy epoki (S. Żeromski, W. S. Reymont, W. Berent). Uwagi o młodopolskim dramacie (S. Wyspiański, S. Przybyszewski, J. A. Kisielewski).

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ DO 1918 r.
(POZYTYWIZM i MŁODA POLSKA)

studia niestacjonarne
I rok uzupełniające magisterskie (II stopnia)
Specjalność nauczycielska

Program ćwiczeń - 18 godzin

1. Zajęcia wstępne (organizacyjne). Podanie programu ćwiczeń (lektury obowiązkowe i zalecane; literatura przedmiotu; podstawowe opracowania historycznoliterackie). Ideologia polskiego pozytywizmu (pierwsze wystąpienia programowe).

2. Pozytywistyczna proza tendencyjna:

H. Sienkiewicz, *Humoreski z teki Worszyłły* (1872);

E. Orzeszkowa, *Marta* (1873).

- T. Bujnicki, *Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza*, Kraków 1968;

- J. Barczyński, *Narracja i tendencja. O powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Wrocław 1976.

3. Teoria i praktyka powieści realistycznej:

E. Orzeszkowa, *Nad Niemnem* (1887).

- **E. Orzeszkowa, *O powieściach T.T. Jeża z rzutem oka na powieść w ogóle* (1879) w:**

J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu...*;

- S. Eile, *Ideal powieści pozytywistycznej. „Nad Niemnem” E. Orzeszkowej*, „Pamiętnik Literacki” 1974/1;

- J. Bachórz, *Wstęp do: E. Orzeszkowa, *Nad Niemnem**, Wrocław 1996, BN.

4. Powieść dojrzałego realizmu:

B. Prus, *Lalka* (1889).

- H. Markiewicz, *"Lalka" B. Prusa*, Warszawa 1967;

- J. Bachórz, *Wstęp do: B. Prus, *Lalka**, Wrocław 1991, BN;

- E. Paczoska, *"Lalka", czyli rozpad świata*, Białystok 1995;

- O. Tokarczuk, *Lalka i perła*, Kraków 2001.

5. Naturalizm w Polsce:

A. Sygietyński, *Na skałach Calvados* (1884);

G. Zapolska, *Kaśka Kariatyda* (1887).

- D. Knysz-Rudzka, *Od naturalizmu Zoli do prozy Zespołu „Przedmieście”*, Warszawa 1972, rozdz. I, &. 1 - 4, s.7-25;

- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i naturaliści w Polsce*, Warszawa 1992.

6. Zjawisko przełomu antypozytywistycznego i główne wyznaczniki ideologii modernistycznej. **Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski:**

M. Podraza-Kwiatkowska, *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, wyd. 2, BN, Wrocław 1977 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) Jan Żagiel [Zenon Przesmycki], *Harmonie i dysonanse* (1891) – fragment cyklu,
- 2) Wacław Nałkowski, *Forpocztę ewolucji psychicznej i troglodyci* (1895),
- 3) Artur Górski, *Młoda Polska* (1898),
- 4) Stanisław Przybyszewski, *Confiteor* (1899),
- 5) Ignacy Matuszewski, *Sztuka i społeczeństwo* (1899),
- 6) K. Żywicki [Ludwik Krzywicki], *O sztuce i nie-sztuce. Luźne uwagi profana* (1899).

Zagadnienia:

- starcie młodych ze światem zastanym,
- funkcje sztuki i status artysty,
- relacje między sztuką a społeczeństwem,
- stosunek do tradycji literackiej romantyzmu.

7. Poezja Młodej Polski:

dekadentyzm [D], impresjonizm [I], symbolizm [S], ekspresjonizm [E].

- I. Sikora, *Wstęp do: Antologia liryki Młodej Polski*. Wrocław 1990.

ANALIZA I INTERPRETACJA NASTĘPUJĄCYCH WIERSZY:

- Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Nie wierzę w nic...; Koniec wieku XIX* [D]; *Melodia mgieł nocnych* [I]; *Anioł Pański* [I & S]
- Zenon Przesmycki-Miriam, *W co wierzyć?* [D]
- Jan Kasprówic, *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach* (4 sonety) [S]
- Gustaw Daniłowski, *Okna* [S]
- Tadeusz Miciński, *Akwarele* [I]; *Msza żałobna* [E]

8. Wyznaczniki powieści młodopolskiej:

Wacław Berent, *Próchno* (1901).

- A. Z. Makowiecki, *Artysta i filistrzy: Konflikt czy symbioza w: tegoż, Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971.
- J. Paszek, *Wstęp do: W. Berent, Próchno*, Wrocław 1979, BN.
- M. Popiel, *Ironia, paradoks i „człowiek dostojny”*. „*Próchno*” Wacława Berenta w: tejże, *Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.

9. Tradycja romantyczna i autotematyzm w dramacie młodopolskim:

Stanisław Wyspiański, *Wyzwolenie* (1903).

- J. Nowakowski, „*A wszystko to frazes...*”. O „*Wyzwoleniu*” S. Wyspiańskiego w: *Arcydziela literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 3, Rzeszów 1990.
- J. Nowakowski, *Wyspiański. Studia o dramatach*, Kraków 1972.

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ
(POZYTYWIZM i MŁODA POLSKA)

studia niestacjonarne
II rok (licencjackie: nauczycielskie i nienauczycielskie)

Program ćwiczeń - 36 godzin

1. Zajęcia wstępne (organizacyjne). Podanie programu ćwiczeń (lektury obowiązkowe i zalecone; literatura przedmiotu; podstawowe opracowania historycznoliterackie). Ideologia polskiego pozytywizmu. Zjawisko przełomu antypozytywistycznego i główne wyznaczniki ideologii modernistycznej.

2. Świadomość literacka młodych pozytywistów – pierwsze wystąpienia programowe:

J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, BN, Wrocław 1985 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) A. Wiślicki, *Groch na ścianę* (1867),
- 2) A. Świętochowski, *My i wy* (1871),
- 3) A. Świętochowski, *Pleśń społeczna i literacka* (1871),
- 4) P. Chmielowski, *Czy nauka może szkodzić twórczości* (1873),
- 5) E. Orzeszkowa, *Listy o literaturze. List I: Wiek XIX i tegocześni poeci* (1873);
- 6) P. Chmielowski, *Niemoralność w literaturze* (1877).

Zagadnienia:

- cele sztuki,
- pozytywistyczny model pisarza,
- nowy typ bohatera literackiego,
- proponowane tematy w literaturze,
- status poezji,
- stosunek do romantyzmu.

3. Pozytywistyczna proza tendencyjna:

- H. Sienkiewicz, *Humoreski z teki Worszyłły* (1872);
E. Orzeszkowa, *Marta* (1873).

- T. Bujnicki, *Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza*, Kraków 1968;
- J. Barczyński, *Narracja i tendencja. O powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Wrocław 1976.

4. Między tendencyjnością, realizmem a naturalizmem:

B. Prus, *Placówka* (1885).

- Prus. *Z dziejów recepcji twórczości*, wybór tekstów i opracowanie E. Pieścikowski, Warszawa 1988 (odpowiednie partie dotyczące *Placówki*);
- S. Fita, „*Placówka*” *Bolesława Prusa*, Warszawa 1980.

5. Teoria i praktyka powieści realistycznej:

E. Orzeszkowa, *Nad Niemnem* (1887).

- E. Orzeszkowa, *O powieściach T.T. Jeża z rzutem oka na powieść w ogóle* (1879) w:
J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu...*;
- S. Eile, *Ideal powieści pozytywistycznej. „Nad Niemnem” E. Orzeszkowej*, „Pamiętnik Literacki” 1974/1;
- J. Bachórz, *Wstęp do: E. Orzeszkowa, Nad Niemnem*, Wrocław 1996, BN.

6. Powieść dojrzałego realizmu:

B. Prus, *Lalka* (1889).

- H. Markiewicz, *„Lalka” B. Prusa*, Warszawa 1967;
- J. Bachórz, *Wstęp do: B. Prus, Lalka*, Wrocław 1991, BN;
- E. Paczoska, *„Lalka”, czyli rozpad świata*, Białystok 1995;
- O. Tokarczuk, *Lalka i perła*, Kraków 2001.

7-8. Naturalizm w polskiej prozie:

A. Sygietyński, *Na skałach Calvados* (1884);

A. Dygasiński, *Wilk, psy i ludzie* (1883);

G. Zapolska, *Kaśka Kariatyda* (1887) i *Menażeria ludzka* (1893).

- D. Knysz-Rudzka, *Od naturalizmu Zoli do prozy Zespołu „Przedmieście”*, Warszawa 1972, rozdz. I, &. 1 - 4, s.7-25;
- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i naturaliści w Polsce*, Warszawa 1992.

9. Pozytywiści wobec tendencji modernistycznych (nowe rysy psychiczne w kreacji bohatera literackiego):

E. Orzeszkowa, *Cham* (1888);

H. Sienkiewicz, *Bez dogmatu* (1891).

- M. Głowiński, „*Cham*”, czyli *pani Bovary nad brzegami Niemna* w: *„Lalka” i inne. Studia w stulecie powieści realistycznej*, pod. red. J. Bachórze i M. Głowińskiego, Warszawa 1992;
- A. Hutnikiewicz, *Współczesne powieści Sienkiewicza* w: tegoż, *Portrety i szkice literackie*, Warszawa 1976, s. 7-22.

10. Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski:

M. Podraza-Kwiatkowska, *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, wyd. 2, BN, Wrocław 1977 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) Jan Żagiel [Zenon Przesmycki], *Harmonie i dysonanse (1891)* – fragment cyklu,
- 2) Waław Nalkowski, *Forpocząty ewolucji psychicznej i troglodyci (1895)*,
- 3) Artur Górski, *Młoda Polska (1898)*,
- 4) Stanisław Przybyszewski, *Confiteor (1899)*,
- 5) Ignacy Matuszewski, *Sztuka i społeczeństwo (1899)*,
- 6) K. Żywicki [Ludwik Krzywicki], *O sztuce i nie-sztuce. Luźne uwagi profana (1899)*.

Zagadnienia:

- starcie młodych ze światem zastanym,
- funkcje sztuki i status artysty,
- relacje między sztuką a społeczeństwem,
- stosunek do tradycji literackiej romantyzmu.

11. Poezja Młodej Polski:

dekadentyzm [D], impresjonizm [I], symbolizm [S], ekspresjonizm [E].

- I. Sikora, *Wstęp do: Antologia liryki Młodej Polski*. Wrocław 1990.

ANALIZA I INTERPRETACJA NASTĘPUJĄCYCH WIERSZY:

- Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Nie wierzę w nic...; Koniec wieku XIX [D]; Melodia mgieł nocnych [I]; Anioł Pański [I & S]*
- Zenon Przesmycki-Miriam, *W co wierzyć? [D]*
- Jan Kasprówic, *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach (4 sonety) [S]*
- Gustaw Daniłowski, *Okna [S]*
- Tadeusz Miciński, *Akwarele [I]; Msza żałobna [E]*

12. Krakowska cyganeria artystyczna (legenda „smutnego szatana”):

Stanisław Przybyszewski, *Złote runo (1901)* .

- T. Weiss, *Cyganeria Młodej Polski*, Kraków 1970 (cztery pierwsze rozdziały).
- T. Boy-Żeleński, *Znasz-li ten kraj*, Wrocław 1983, BN (stąd następujące felietony: *Nasza cyganeria; Nonszalancki paon; Poeta i pieniądz; Smutny szatan; Fortepian Stacha; „Dzieci szatana”; Chrzcziny Iwi; „Na początku była chuć... ”*).
- S. Przybyszewski, *Wybór pism*, Wrocław 1966, BN (stąd R. Taborski, *Wstęp* oraz szkic Przybyszewskiego, *O dramacie i scenie*, 1902).

13. Młodopolski model literatury zaangażowanej:

Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni (1900)*.

- I. Maciejewska, *Wstęp do: S. Żeromski, Ludzie bezdomni*, Wrocław 1987, BN;
- M. Popiel, *Tragizm epicki. „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego w: tejże, Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999;
- A. Hutnikiewicz, *Problematyka form kompozycyjnych w sztuce pisarskiej Żeromskiego w: tegoż, Portrety i szkice literackie*, Warszawa 1976.

14. Portret artysty w powieści młodopolskiej:

Wacław Berent, *Próchno* (1901).

- A. Z. Makowiecki, *Artysta i filistrzy: Konflikt czy symbioza w: tegoż, Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971;
- J. Paszek, *Wstęp do: W. Berent, Próchno*, Wrocław 1979, BN;
- M. Popiel, *Ironia, paradoks i „człowiek dostojny”*. „Próchno” Wacława Berenta w: tejże, *Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.

15. Młodopolski dramat symboliczny:

Stanisław Wyspiański, *Wesele* (1901).

- T. Boy-Żeleński, *Plotka o „Weselu” S. Wyspiańskiego w: tegoż, Reflektorem w mrok*, Warszawa 1984 lub w: *O literaturze niemoralnej*, Warszawa 1990;
- A. Łempicka, *O „Weselu” Wyspiańskiego*, Wrocław 1955;
- F. Ziejka, *W kręgu mitów polskich*, Kraków 1977.

16. Tradycja romantyczna i autotematyzm w dramacie młodopolskim:

Stanisław Wyspiański, *Wyzwolenie* (1903).

- J. Nowakowski, „*A wszystko to frazes...*”. O „*Wyzwoleniu*” S. Wyspiańskiego w: *Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 3, Rzeszów 1990.
- J. Nowakowski, *Wyspiański. Studia o dramatach*, Kraków 1972.

17. Społeczne zaangażowanie i uniwersalizm powieści młodopolskiej:

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (1904-1909).

- K. Wyka, *Próba nowego odczytania „Chłopów” Reymonta w: tegoż, Reymont, czyli ucieczka do życia*, Warszawa 1979.
- F. Ziejka, *Wstęp do: W. S. Reymont, Chłopi*, Wrocław 1991, BN.
- T. Weiss, „*Chłopi*” Władysława Stanisława Reymonta w: *Arcydzieła literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 2, Rzeszów 1988.

18. Rewolucja 1905-1907 w prozie Młodej Polski:

Gustaw Daniłowski, *Jaskółka* (1907);

Andrzej Strug, *Dzieje jednego pocisku*.

- I. Maciejewska, *Rewolucja i niepodległość. Z dziejów literatury polskiej lat 1905 – 1920*, Kielce 1991;
- *Rewolucja lat 1905 – 1907. Literatura – publicystyka – ikonografia*, pod red. K. Stępnika i M. Gabryś, Lublin 2005.

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ
(POZYTYWIZM i MŁODA POLSKA)

studia niestacjonarne
II rok (licencjackie: nauczycielskie i nienauczycielskie)

Program wykładów - 10 godzin

6. Pozytywizm – znaczenie i zakres pojęcia. Główne hasła epoki i ideologia polskiego pozytywizmu. Podstawowe funkcje literatury i zadania twórcy. Wystąpienia programowe młodych pozytywistów. Proza wczesnego pozytywizmu – pojęcie literatury tendencyjnej.
7. Koncepcja powieści realistycznej (B. Prus, E. Orzeszkowa, H. Sienkiewicz) i prozy naturalistycznej (A. Sygietyński, A. Dygasiński, G. Zapolska).
8. Europejski modernizm a światopogląd epoki Młodej Polski. Pojęcie przełomu antypozytywistycznego. Pierwsze wystąpienia programowe twórców młodopolskich. Status sztuki i artysty.
9. Kierunki sztuki modernistycznej: dekadentyzm, parnasizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm. Ogólna charakterystyka poezji młodopolskiej.
10. Powieść młodopolska – wyznaczniki gatunkowe; wybitni prozaicy epoki (S. Żeromski, W. S. Reymont, W. Berent). Uwagi o młodopolskim dramacie (S. Wyspiański, S. Przybyszewski, J. A. Kisielewski).

HISTORIA LITERATURY POLSKIEJ DO 1918 r.
(POZYTYWIZM i MŁODA POLSKA)

studia niestacjonarne
II rok uzupełniające magisterskie (II stopnia)

Program ćwiczeń - 22 godziny

1. Zajęcia wstępne (organizacyjne). Podanie programu ćwiczeń (lektury obowiązkowe i zalecane; literatura przedmiotu; podstawowe opracowania historycznoliterackie). Ideologia polskiego pozytywizmu. Zjawisko przelomu antypozytywistycznego i główne wyznaczniki ideologii modernistycznej.

2. Świadomość literacka młodych pozytywistów – pierwsze wystąpienia programowe:

J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, BN, Wrocław 1985 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) A. Wiślicki, *Groch na ścianę* (1867),
- 2) A. Świętochowski, *My i wy* (1871),
- 3) A. Świętochowski, *Pleśń społeczna i literacka* (1871),
- 4) P. Chmielowski, *Czy nauka może szkodzić twórczości* (1873),
- 5) E. Orzeszkowa, *Listy o literaturze. List I: Wiek XIX i tegocześni poeci* (1873);
- 6) P. Chmielowski, *Niemoralność w literaturze* (1877).

Zagadnienia:

- cele sztuki,
- pozytywistyczny model pisarza,
- nowy typ bohatera literackiego,
- proponowane tematy w literaturze,
- status poezji,
- stosunek do romantyzmu.

3. Pozytywistyczna proza tendencyjna:

- H. Sienkiewicz, *Humoreski z teki Worszyłły* (1872);**
E. Orzeszkowa, *Marta* (1873).

- T. Bujnicki, *Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza*, Kraków 1968;
- J. Barczyński, *Narracja i tendencja. O powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej*, Wrocław 1976.

4. Teoria i praktyka powieści realistycznej:

E. Orzeszkowa, *Nad Niemnem* (1887).

- **E. Orzeszkowa, *O powieściach T.T. Jeża z rzutem oka na powieść w ogóle* (1879) w:**
J. Kulczycka-Saloni, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu...*;
- S. Eile, *Ideal powieści pozytywistycznej. „Nad Niemnem” E. Orzeszkowej*, „Pamiętnik Literacki” 1974/1;
- J. Bachórz, *Wstęp do: E. Orzeszkowa, Nad Niemnem*, Wrocław 1996, BN.

5. Powieść dojrzałego realizmu:

B. Prus, *Lalka* (1889).

- H. Markiewicz, *"Lalka" B. Prusa*, Warszawa 1967;
- J. Bachórz, *Wstęp do: B. Prus, Lalka*, Wrocław 1991, BN;
- E. Paczoska, *"Lalka", czyli rozpad świata*, Białystok 1995;
- O. Tokarczuk, *Lalka i perła*, Kraków 2001.

6. Naturalizm w Polsce:

A. Sygietyński, *Na skałach Calvados* (1884);

G. Zapolska, *Kaska Kariatyda* (1887).

- D. Knysz-Rudzka, *Od naturalizmu Zoli do prozy Zespołu „Przedmieście”*, Warszawa 1972, rozdz. I, &. 1 - 4, s.7-25;
- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, *Naturalizm i naturaliści w Polsce*, Warszawa 1992.

7. Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski:

M. Podraza-Kwiatkowska, *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*, wyd. 2, BN, Wrocław 1977 – stąd następujące teksty źródłowe:

- 1) Jan Żagiel [Zenon Przesmycki], *Harmonie i dysonanse* (1891) – fragment cyklu,
- 2) Wacław Nalkowski, *Forpoczty ewolucji psychicznej i troglodyci* (1895),
- 3) Artur Górski, *Młoda Polska* (1898),
- 4) Stanisław Przybyszewski, *Confiteor* (1899),
- 5) Ignacy Matuszewski, *Sztuka i społeczeństwo* (1899),
- 6) K. Żywicki [Ludwik Krzywicki], *O sztuce i nie-sztuce. Luźne uwagi profana* (1899).

Zagadnienia:

- starcie młodych ze światem zastanym,
- funkcje sztuki i status artysty,
- relacje między sztuką a społeczeństwem,
- stosunek do tradycji literackiej romantyzmu.

8. Poezja Młodej Polski:

dekadentyzm [D], impresjonizm [I], symbolizm [S], ekspresjonizm [E].

- I. Sikora, *Wstęp do: Antologia liryki Młodej Polski*. Wrocław 1990.

ANALIZA I INTERPRETACJA NASTĘPUJĄCYCH WIERSZY:

- Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Nie wierzę w nic...; Koniec wieku XIX* [D]; *Melodia mgieł nocnych* [I]; *Anioł Pański* [I & S]
- Zenon Przesmycki-Miriam, *W co wierzyć?* [D]
- Jan Kasprówicz, *Krzak dzikiej róży w ciemnych smreczynach* (4 sonety) [S]
- Gustaw Daniłowski, *Okna* [S]
- Tadeusz Miciński, *Akwarele* [I]; *Msza żałobna* [E]

9. Młodopolski model literatury zaangażowanej:

Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni* (1900).

- I. Maciejewska, *Wstęp do: S. Żeromski, Ludzie bezdomni*, Wrocław 1987, BN;
- M. Popiel, *Tragizm epicki. „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego w: tejże, Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999;
- A. Hutnikiewicz, *Problematyka form kompozycyjnych w sztuce pisarskiej Żeromskiego w: tegoż, Portrety i szkice literackie*, Warszawa 1976.

10. Portret artysty w powieści młodopolskiej:

Wacław Berent, *Próchno* (1901).

- A. Z. Makowiecki, *Artysta i filistrzy: Konflikt czy symbioza w: tegoż, Młodopolski portret artysty*, Warszawa 1971.
- J. Paszek, *Wstęp do: W. Berent, Próchno*, Wrocław 1979, BN.
- M. Popiel, *Ironia, paradoks i „człowiek dostojny”. „Próchno” Wacława Berenta w: tejże, Oblicza wzniosłości. Estetyka powieści młodopolskiej*, Kraków 1999.

11. Tradycja romantyczna i autotematyzm w dramacie młodopolskim:

Stanisław Wyspiański, *Wyzwolenie* (1903).

- J. Nowakowski, *„A wszystko to frazes...”. O „Wyzwoleniu” S. Wyspiańskiego w: Arcydziela literatury polskiej. Interpretacje*, pod red. S. Grzeszczuka i A. Niewolak-Krzywdy, t. 3, Rzeszów 1990.
- J. Nowakowski, *Wyspiański. Studia o dramatach*, Kraków 1972.